

Innspill til Perspektivmeldingen 2021 fra FFA, forskningsinstituttene

Forskningsinstituttene fellesarena, FFA representerer de 36 selvstendige, anvendte forskningsinstituttene i Norge. Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens høring av Meld. St. 14 (2020-2021) *Perspektivmeldingen 2021* og vil med dette gi våre innspill til hvordan forskning kan og må bidra til den formidable omstillingen samfunnet vårt skal gjennom for å sikre velferden også til fremtidige generasjoner.

Innledning

Perspektivmeldingen peker på teknologiutvikling og innovasjon for å løse store, langsiktige samfunnsutfordringene som velferdsstaten Norge står overfor. De bakenforliggende årsakene er endrede internasjonale rammebetingelser, klimaendringer, endringer i befolkningen og arbeidslivet og endrede økonomiske forutsetninger. På kort sikt er post-korona restart av sosial og økonomisk aktivitet en hovedutfordring. En utvikling der statens utgifter øker raskere enn inntektene, er uholdbar. Forskning er nødvendig for å løse bærekraftutfordringene, videreutvikle velferdssystemet og møte klimaendringene med en effektiv offentlig sektor og et konkurransedyktig næringsliv. Forskningsinstituttene er helt sentrale på alle disse områdene.

Klimaplan 2021-2030 (Meld.St.13 (2020-2021)) og den planlagte stortingsmeldingen om Norges innsats for å nå FN's bærekraftsmål innen 2030 må bli kraftfulle verktøy for å realisere målene. Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028 (Meld.St.4 (2018-2019)) skal revideres og må i mye større grad enn i dag adressere de kritiske utfordringene og legge retning for hvordan forsknings- og utdanningspolitikken skal samspille med de andre sektorene for å bidra til løsninger.

Grønn og digital omstilling til et bærekraftig samfunn krever målrettet samarbeid og nye løsninger
Perspektivmeldingen 2021 er ambisiøs og gir retning for en bærekraftig utvikling. Den anerkjenner behovet for omstilling, teknologiutvikling og innovasjon, men sier lite om hvordan det kommer i stand. FFA mener en må være tydeligere på hvordan målene skal nås. Omstilling til et grønt og bærekraftig samfunn krever at tiltakene som prioriteres er treffsikre og effektive.

Norge har skapt nye løsninger tidligere. Ved inngangen til oljealderen sto utfordringene i kø. Et grønt skifte stiller oss overfor større utfordringer. Da som nå spilte norske forskningsinstitutter en kritisk rolle. Nye løsninger må forskes fram i et samarbeid mellom aktørene. Norske bedrifter har begrenset forskningskapasitet, men god innovasjonskapasitet. Det skyldes i hovedsak godt kvalifiserte studenter fra universiteter og høyskoler og sterke forskningsinstitutter som arbeider tett med bedriftene. Slikt samspill ser vi i økende grad også med kommuner og andre offentlige etater. Dette kommer ikke av seg selv. Perspektivmeldingen må være tydelig på hvordan private og offentlige virksomheter i langt større grad fremover må jobbe sammen med forskningsmiljøene for å løse de store utfordringene.

Norge må sette tydelige mål for omstilling mot et bærekraftig samfunn. Vi har mulighet til å være et foregangsland i Europa på de krevende omstillingene. Vi har en digitalt kompetent og høyt utdannet befolkning, teknologi- og forskningsmiljøer i verdenstoppen, samt myndigheter som kan legge til rette for nytenkning og som nyter høy tillit i befolkningen. For å lykkes, må vi arbeide annerledes enn hittil. Utfordringsbildet innen helse, omsorg, transport, energi, klima, samfunnssikkerhet osv krever ny forskning, større grad av privat/offentlig samarbeid og at løsninger eies på tvers av etablerte organisasjoner, sektor- og faggrenser. Vi må skape retning og kraft i spillet mellom myndighetene, utdanningsinstitusjonene, forskningsinstituttene, bedriftene og innbyggerne mot samme mål. Målene om nullutslippsamfunn, økonomisk vekst, nye grønne arbeidsplasser, redusert bruk av oljefondet, digitalisering, redusert ulikhet, ivareta naturmangfold osv er mange og har iboende motsetninger. Avveining og løsninger krever grunnleggende innsikt.

Norge må samarbeide med Europa

EU har satt seg ambisiøse mål for det grønne skiftet i Green Deal og Next Generation EU. Forsknings- og innovasjonsprogrammet Horisont Europa har et budsjett på 95,5 milliarder euro i 2021-2028 for å skape ny kunnskap, teknologi og arbeidsplasser. Norges deltagelse er avgjørende for å kunne være med på den europeiske utviklingen, ikke minst på de områdene hvor vi har våre særlige utfordringer og våre styrker. Norges program for grønn omstilling må kombineres med EUs mål og midler, slik at vi får en gjensidig forsterkning. Det fordrer at norsk forsknings- og innovasjonsmiljøer mobiliseres sterkere og at fellesskapets bruk av forskningsmidler gis en innretning mot å løse de store samfunnsutfordringene som Perspektivmeldingen adresserer.

Forskningsinstituttene fungerer som bedrifters og offentlige virksomheters "FoU-avdeling"

Forskningsinstituttene i Norge har 5.300 fulltids forskerårsverk (av disse 4.400 i FFA-instituttene) som arbeider på fulltid med tverrfaglig, anvendt forskning for å løse samfunnsutfordringer. Institutter som feks SINTEF, NORCE, IFE, NOFIMA, NINA, NILU, CICERO, TØI, Frischsenteret, SNF, PRIO, NUPI, Fafo og ISF har tverrfaglige forskningsgrupper som arbeider med samfunns- og bærekraftsspørsmål hver dag og deltar i internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid.

Forskningsinstituttene er sentrale forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og offentlige virksomheter og fungerer som akseleratorer for innovasjon og omstilling i samfunnet. Instituttene bygger bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny innsikt, teknologi og løsninger. Den sterke instituttsektoren må brukes for å gjøre krevende prioriteringer og løsningsvalg fremover. Forskning rettet mot de største samfunnsutfordringene må styrkes. Nye samarbeidskonstellasjoner nasjonalt og internasjonalt, på tvers av fag og sektorer, må tas i bruk. De nye løsningene og teknologiene må spres mellom bedrifter, offentlige aktører og sivilsamfunnet slik at samfunnet får størst mulig effekt av forskningsinvesteringene.

Forskningens betydning må vektlegges hvis en skal greie å realisere de ambisiøse målene i Perspektivmeldingen. Forskningsinstituttenes rolle som samarbeidspart i næringslivets omstilling for å skape flere grønne arbeidsplasser og som offentlige virksomheters samarbeidspart i fornyelse, effektivisering og innovasjon, må tydeliggjøres. Det ligger et stort potensial i forsknings- og innovasjonssamarbeid på tvers av sektorer som må aktiveres i form av samarbeidsplattformer som for eksempel «missions» og «21-prosesser».

Oppsummering

Perspektivmeldingen 2021 løfter tydelig de store samfunnsutfordringene og gir ambisiøse og nødvendige mål for en bærekraftig utvikling. Norge må sette tydelige mål for hvordan vi skal videreutvikle velferdssystemene og bygge opp nytt, bærekraftig næringsliv over hele landet, som kan finansiere våre høye kostnader. Vi skal løse utfordringene med mindre bruk av offentlige midler.

For å lykkes, må vi benytte Norges konkurransefortrinn i form av demokrati og tillit, naturressurser, teknologi og kunnskapsressurser. Forskningens rolle må vektes tungt i et samspill med myndigheter, næringsliv og sivilsamfunnet hvis en skal greie å realisere de ambisiøse målene. Vi savner at meldingen adresserer dette behovet for ny innsikt og ny teknologi. Forskning, innovasjon, digitalisering og teknologiutvikling blir kjerneoppgaver i Norge, som i Europa. Det krever at forskningen målrettes mot der den trengs mest og at vi arbeider på nye måter, på tvers av fag og sektorer. Forskningsinstituttenes bredde av fagmiljø samarbeider nært med private og offentlige virksomheter nasjonalt og internasjonalt. Forskningsinstituttene må benyttes for alt de er verd i omstillingsarbeidet.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA